

Х а б ы т

№ 11 (4434) * 1974 с.л. Тохсунньу 24 күнэ * Сыйнаа
4300ЛИЭР 2 харчы

УЛУУ ЛЕНИН КЭРИЭНГЭР

В. И. ЛЕНИН ҮӨРЭБЭ УОННА
ДЬЫАЛАТА ӨЛБӨТ ҮЙЭЛЭЭХТЭР

Конференцияга атын да дакылааттар истизминийлар.

МАННА ИЛЫЧ
ҮЛЭЛЭЭБИГЭ

ЛЕНИНГРАД. Смольнаяга са-
нга ленинскый мемориал—рево-
люция сирдыга бастаан улаз-
бит кабинета аһымынна. Бу ка-
бинет историческай дыка сору-
уу кынаатын үһүс этэбин саа-
май үһүк хоһугар биэр. Кипрэр
аһыга мемориальнай дуоскара
кыһыл конус строкалар: «Бу
хос, Советтар Бүтүн Россиятаа-
ры II съездинигэр Советскай
правительство тариалыитин
кэннэ, Народнай Комиссардар
Советтарын Председателя Влади-
мир Ильич Ленин бастаагы ка-
бинета этэ. Манна В. И Ленин
Советскай правительство баста-
агы Декретторигэр уонна эл-
һалларыгар илии боттаабыта
Совнарком муһунахтарын сала-
һан мыталаабыта, рабочаыдары,
баһыһнаыдары, Советтар Бүтүн
Россиятаагы II съездин деле-
гаттарын кытары көрсүһүтүлэ-
битэ».

(ССТА).

Николай Николаевич ПЕРМЯКОВ

Пятилетка үчүс, башкаарымызгак сымакы түмүтүмүнү чулуу механизатор «Улуу» түйгүтүн ийин» медалы алаар чыгастыкка. Азыркы сынга ДТ-75 тракторымын 2447 эталоннай сектарга тизмелер үлгүн толорон, оройун рекордмен уюна чемпион тракторийнын атына ыла.

Социалистической хотгалахыг кыайылаахшарын оройуоннаагы сдета

**БҮГҮН БАСТЫНГАР СИТИҢИИЛЭРЭ —
САРСЫН КОЛЛЕКТИВТАР КИРБИИЛЭРЭ**

ССКП райкомун баскагы секретара таб. И. П. ЛИСТИКОВ дакылазаттан

Обществений сүрүнтитийти булаана аһара толору-
лунна. Ийе сүрү олүү ийааһына ынахта 40, сымгыта
54 бырыһыматта тирдилинна. Государствода атыһлам-
мыт биир ынах сүрү орто ийааһына 1972 сымлаары-
таарар 12 кг улаатан 305 кг тегнесте, 86,7 быры-
һына урдук уойуудунна. Үүт валовой ынама 8 тый.
тоннада тийиде. Биир фуражнай ынахтан 1439 кг
ынама, эбэтэр ити 1972 сымлаарытаарар 86 кг элбех.
Эти государствора атыһлаһын булаана (эбин согула-
ры киллэрен түрөн) 139 бырыһымат, үүтү туттарары
121 бырыһымат толорудунулар. Түүлөөх сөргүтүлү-
түгө Ийе дейдуу кытта оһоо аарыстыбыт.

Ийе сүебү кытаралынына өссө да маассабай. Аасын сылга оройуон үрдүнөн 202 пыйрай, 360 кулун былаантан итэрсэ ылылынына, пыйрай деловоёй 75,3 бырыһыаннага, кулун 64 бырыһыаннага ара тэһиэстэ. Бу итэрсэ Ленин аатынан колхозка уонна совхоз Кытаанхтыааы өтлөдөннөтүгэр ордук сыбыһааннаах.

1974 сылта 2650 тонна этн оңорор, антон 2310 тоннаны государство атымыздык соруқтаахпыт. Ону кыстат устата бипр сүөһү орто ыйааһымын 79 кг аптаһитиһа, государство тутарымалар сүөһү хас бириндиге ортотунан 310 кг үктүүрүн ситистахитиһа го-лорор кыахтаахпыт. Онан общественнай сүөһү туһат суох олүүтүн лаша ачатын, ынах массабайдык кы-
(Бүтүүтүн 2 стр. нөр).

Таб. И.П. ЛИСТИКОВ ДАКЫЛААТЫН БҮТҮҮТЭ

(Иннин 1 стр. нэр).

тараанын тууратын, племенной үлэи төрдүтөн туусары—барыбт ытк нэснэт.

1973 сылга үтү ылымн үрдүктө улахан хамсаанын кыйаа онгортубут, оройуон үрдүктөн 1972 сыллардытаар бир фуражн ынахтан ортотунан 129 кг үтү ордук ынар абзагалистибеларын 86 кг эрэ алтыбит. Үтү мамыгар үчүгэй көрдүрүүлээх Эрлик Эрстин аатын колхоз сыл устата бир ынахтан 233 кг үтү ордук ыта. Манга 20 маньнык-сыт 2000-лаах, 2 ышныксыт 3000-лаах кирбинин аһардылар. Хадаар биргездөтө 430 ынарыттан хае бирдиниттөн ортотунан 2000 кг-тан ордук үтү ыла. Оройуон атын үтүт хааайыстыбалар ытлетка үе сылыгар үчүгэйлэргер бир фуражн ынахтан үтү ынаы билаанын төлөрбүтүлэр. Оройуон орто көрдүрүтүн Сүбүруускай аатынан сөхкө (т. Жебанин, Кривошапкин, Чисингаров, Постников) ордук таһна-ры тардан иһэр.

Үтү ылымн үрдүктө билиги не кыахтарбытан бастын фермалар, ышныкыттар үлэрин түмүктө диктатин көрдөрүлөр. Ааспыт сыл, холбур, «Юбилейн» ферма коллектив (старшай А. Т. Кузмина) хае бирдин ынарыттан 2332 кг, Чумууда фермат (старшай В. К. Тарабукина)—2069 кг, Уорра фермат (старшай М. В. Гаврилова)—1851 кг матылар. Оттон оройуон чемпионката уонна рекордсменката А. Т. Кузмина—3151 кг, чулуу ышныкыттар В. К. Тарабукина—3093 кг, В. Н. Дюдорона—2714 кг, А. А. Макарова—2604 кг матылар. Билиги сөрүктүт—бу үрүк көрдүрүүлээх, баай онытаах фермалар коллективтарын, бастын ышныкыттар холбурдарын батыһын, кинилэр ситинилэрин кистээгирин баһылаанын.

Быйыл оройуон үрдүктөн валовойуна 8200 тонна, эбэтэр бир фуражн ынахтан 1560 кг үтү ылаах-таахын, 6400 тонна үтү госуларствора атылаах-таахын. Сорук улахан. Ононсын бастын ыттан ыла үтү иһин диктатин охсуһарыт наада.

Пятилетка үчүе сылыгар оройуон сылгыныттар үчүгэй түмүктөри ситистилэр. Бу салаага эвенотон үлээһин бириэни. Сылантан С. В. Макаров эвенота чулуу деловой тахымтын 228 бизтэн 77,2 бырыһан, Соловьевтан Д. Д. Петров 438 бизтэн 76,3 бырыһан, Хайахыттан Н. Ф. Кондратьев 341 бизтэн 73 бырыһан ситистилэр.

Күбүгүтү кичээри суоһунан, хаар чараһынан, от тардыһынан быйыл сылгыны кыстатыга үөскөбүт күчүмөрдүлөрү тууратын, сылгыны сүтүгө суох сыл таһнары—сылгыныттар, специалистар үрдүк нэстөрө.

Ааспыт үе сылга госуларствора барыта 35,5 тын, солкуобайдаах түлээни ситэ туттарбатыт. Манга Эрлик Эрстин аатынан уонна Ленин аатынан хол-хоттар ордук хаалдылар. Онон көлөр иһин сылга сайла-хитинин залпа туусарар, тымтан бултаанын салгыи көгүтөр эбөлүктээхтүт. 1973 сылаады чемпион Н. Н. Пестерев, чулуу түлээхиттер М. И. Ла-зарев, В. П. Седалищев, К. Ф. Адамов уо.д. хол-бурдарын батыһаах, кинилэр таһнарыттар аты-тары өрө тардыаах.

БҮРДҮГҮ үүнүрүгө бастааһын састааһаах эвенотар үлэнилэр. Кинилэртөн Н. Е. Яков-лев эвенота үе сылга ортотунан 850 гектар бааһы-наттан гектарын ахыттан 9,4 центнер үүнүүнү ыла-ры ситистэ. Оройуонга туурааххаа күлүрларын ыһын нэһэ 1970 сылаагар 1655 гектан көнөтө. Совхозка уонна Ленин аатынан колхозка теплицалар хааайыстыба тутулдан эрэр. Ол тынан баран бу, дугу үүнүрүгө, хортунуу уонна озоруот астарын госуларствора атылааһынга пятилетка быһаары-лаах сылын былааннарын төлөрбүтүт.

Быйыл 4930 гектарга туурааххаа культуралары ыһан гектартан 8,5 центнер үүнүүнү ыһан бурдук валовой хомурун былаанын 120 бырыһан төлө-сөрүктээхтүт. Хортунуу олордуну 115 гектарга гирмөрдөн гектартан 75 центнери ылааххаахтүт. Озоруот аһын хае бирдин гектарыттан 200 центнер үүнүүнү хомууохтаахтүт. Маны таһа совхозка уонна Ленин аатынан колхозка 1000 квадратнай метрдик теплицалар эбии тутулаахтара.

Оройуон үлэнигэр опыткаах механик Н. Е. Ико-лев, үтүлээх механизатор К. Н. Пестерев, чемпион уонна рекордсмен шофер Е. А. Ногвицын, чемпион уонна рекордсмен тракторист Н. Н. Перминов, чем-пион уонна рекордсмен комбайнер С. И. Анто-нцев уо.д.а. ааттарынан кини тутталлар. Ол про-дү билигэ техниканы туһаныга улахан итэстөр бааллар. Колхозтарга уонна совхозка тракторной үө-нө автономнай парк техникскай бөлүмн кэф-фицина тракторларга 78, таһаас автомашиналарга-тар 72 бырыһанга таһналар. Техника онгөрөн та-һаарыта намыһах.

Соторутаахтэ ССКП райкомун бөрөтэ Сылан от-делениетин механизатордара техниканы туһаныга

иһин сылга ылымн эбэлэсталистибеларын уонна оройуон бары механизатордарыгар таһырыларын би-һирэстэ. Бу көрдүлээһин кинини туһанмааха наада.

ОРОЙУОН хааайыстыбаларыгар сүөһү иттигин ыраахан үлэһини механизациялаһын бытаанык ыттылар. Бу салаага Калинин аатынан колхозка бөлөхчө үлэ ыттылар. Колхоз салаатата, механика-тордар пятилетка хаалдыт иһин сылыгар ферма су-рун үлэһини төлөрү механизацияларга сөрүктанал-лар. Бу үтүө холобуру атын хааайыстыбалар баһы-лаһылар наада.

Общественнай сүөһү кыстыгыт тэрийингэ тулу-йуллубет итэстөр бааллар. Эбии аһымгы бөлөхтөн сүөһүгэ ситиһигэ Одьулуунга, Хөтөвөдө, Хатылыга, Чыапшара Төлөһүгэр улахан хойутаһын таһыта. Кыстык үе ыһыгар бир сүөһүгэ ынахтан үтү ылар, бороһуу төлөһүтөр эбэлэсталистибеларын төлө-бөтүбүт. Сүөһү сүтүгө салтанан таһса тулар, ордук Сүбүруускай сөхкө Кытаанахтарга отделениеттар. Кыстыгы тэрийингэ бар итинни бөдөт итэстөрү тууратымга оройуон бары малк диктатор, специалста-ра, общественность бүтүтүгө кытара наада буола.

ССКП КК 1974 сылга Бүтүн Союзтаагы социали-стическай куоталаһын кинини тэиттер туһуан уураарар уонна таб. И. П. Ережнев Ини Комитет ахсыһытаады (1973 с.) Пленумтар отитигэр со-циалистическай куоталаһын тэрийини өссө ту-сарын сөрүктара туурулуунулар. Куоталаһын су-рун сымалан арыһах ороскуотунан эбэх, үчүгэй ха-чыстыбалаах бөрдүкүсуйаны онгоруу буолар. Бу дь-һуһулаах бөһүрүөска баар итэстөрү тууратар эбэ-лиһэстээхтүт. Хардары былааннар, эбэлэсталистибелар бары көрүһүнүнн төлөрүлүөхтээхтүт. Материаль-най көрдүлээһин сөргө моральнай көрдүлээһин кини-ик тутулулаахтээх. Куоталаһын түмүктөрө биримэ-тигэр онгорулаан, туһааннаахтарга тиэрдиһэн иһэл-лөрө ситиһилиһтээх.

Социалистическай куоталаһын көхтөөх, үрдүк кө-дүүттээх буолууттар билиги маастарыт улахан оруулаахтар. Кинилэр опыткаах сибилни үөрөтүөх-хэ, эрчимнээхтик олохтуохха.

ОРОЙУОН промышленнай, производственной тарил-тэлэрэ 1973 сыл былааннарын сүрүн көрүһүн-нүн төлөрүлэр. Бөрдүкүсуйаны батарын былаана 103,8 бырыһан төлөрүлэн, былааны таһынан 146 тын, солкуобайдаах бөрдүкүсуйа атылааны. Ааспыт сылга оройуон үрдүктөн 4 млн кэринэ солк. суума-лаах тутар-монтажытар үлэһэр төлөрүлүнүлэр. Хааайыстыбаннай сылм э-үтү уонна олох-дьаһах комбинаттара, мехчасток, лесопункт ордук үчүгөйдик түмүктээхтүлэр.

Ол эрэрин производственной тарилтэлэр үлэһиргэр нэһкэ итэстөр бааллар. Бөрдүкүсуйа хаачыстыбата билигин да молтох. Үлэ диктатиниһтэ өссө да на-мыһах. Социалистическай куоталаһын тэрийини си-тэтэ суох.

Бу күнүргэ үлэит коллективтар, ССКП КК пар-тияра, советскай партияка Ыгырымыгар эппиэттээн, пятилетка тоҕо с сылы эр бөлөлөрүт хардары былаан-нарын, үрдүтүлүбүт эбэлэсталистибелары ылымналар. Оройуон үтү тарилтэлэр бөрдүкүсуйаны онгоруу уонна батарын сылаады былааннарын ахсыһын ый 27 күнүгэр 100,5 бырыһан төлөрүгө, былааны та-һынан 46 тын, солкуобайдаах бөрдүкүсуйаны бата-рарга, үлэ онгоруутутун былаантан 0,5 бырыһан үрдүктөргө быһаарынылар.

Эргин үлэнигэр сүрүн итэстөрүнүн нэһи-лиһэһин наадалаах таһаардарынан ситэ хаачыбат-тара, сорох сирдэргэ эргин культурата намыһаа буолаллар. Ааспыт сылга райПО 58 маһыныттан 28-һа былааннарын төлөрбүтүлэр. Ыраах производ-ственной учаастактарга тизэе сылаһын атылаһын наһаа сэдэх.

ССКП КК партияра, советскай партияка Ыгырымы-тыгар бөлүгүмүт итэстөр билигэ бары бааллар. Олортон бир бөчүмнээхтарынан сүрүн средствалары туһаныа көдүүһө намыһаа буолар. Холобура, оройуон

хааайыстыбалар ааспыт үе сылга 87 трактор атылаһтылар, ол биримэһэ 64 трактор туһатын таһыта, 55 автомашина атылаһылаһына, ол онгору 26 букатын туураата, 21 трактор, 9 автомашина са-һаас хааска кубулдулар. Техниканы аддатын-көһөтүн иһин материальнай, моральнай эппиэтин-ирдэнилиһтэ.

ГОСУДАРСТВОГА туттарылар үтү ыраас, эб-дартка эппиэттир буолууга ситиһилэ наада. Онон сыл аһын хааайыстыбалар эбэх нөһүккө та-биллэллэр. Аһардаа 1973 сылга үтү сылта намыһаа-тан, сүөһүһүн туттарыттан, үтү көрдүрүтү уонна илэстөөһө үрдүтүтөн 180 тын, солк. харамы таһыта.

Бааһыны уонна холуһаны сүөһү таһыттан эки улахан охсуу таһсар. Үтүө хааайыстыбалары бурдук ыһымтын сирин биэс гыммытан бирэ таһ хаалар. Бу—сирэ суох «хааайыстыбаны».

Оройуонга араас сирге, тутуу матырыһаалар бөрүтү буолуулар, төлөрү көдүүһө суох ороскута-ныһылар таһса тулар. Ордук уматык тохтууга ма-сабай. Ол үрдүктөн партийнай, советскай, хааайы-стыбаннай уонна профсоюзнай тарилтэлэр үлэһиттэри харыстаныаһа буолуу тыһыныгар утумнахтык ыла-пэтэр, таһсар нөһүккө, техника аддатыһыттар, о.д.а. хааайыстыбаннай суох быһыларга итэһэх ирдэбил олохтоттот. Бу улахан итэһэс кинилэр тууратылара эрийиллэр. Маныаха производство би-эһигиһара түс бөлөлөрүнүн үчүгэй холобуру көрдө-лөрө наада.

Үлэ диктатиниһтэ бөрдүгүтүт—билиги дьаһ-наах сөрүктүт. Бу дымалаа коллектив сүткэн суу-лаах. Дьэ ол иһин сит кытылаахтары бу сүткөн туһааннаах коллективтарытыгар күнүгө көмөлөһөр эбэлэһтээхтүт.

Билиги оройуонмуттар нуруот хааайыстыбаты бары салааларыгар интеллигенция халыг этэстэ-үлэһир. Кини бир бөчүмнээх сөрүтүнүн нөһүк үөрөдүгитин үлэһиттэргэ буолаллар.

КЭНИКИ сылларга оскуолалар материальнай ба-залара салгы бөрдүгүтүннэ, үөрэтин са-һыттай систематыгар киниһтэ эбэх үлэ кытыла-на. Билигин оройуонга РСФСР оскуолаларын 4 тү-лээх учуутала, Саха АССР оскуолаларын 20 тү-лээх учуутала нуруот үөрөдүгитин 28 туйуһун бааллар. Үтүө оскуолалар педколлективтара үөрөт-тинэр үлэ хаачыстыбатын тупсарыга дьулуһа-тык, аһымнаахтык үлэһиллэр. Үөрөдүгитин үлэ-дэ итин биллэрдик тупсарылаан иһэр. Ол куолаһа бөрдүгүтүт производствора таһаан үл-лээһиннэрэ, онтон салгы үөрөһүннэрэ үтү үтүө кубулуйда. Учууталлар нэһилиһиннэ ортотугар иде-логическай үлэһэ активнайдык кытталлар.

Нэһилиһиннэрэ эминен көмөлөһүү сыһа тупсар. Эмтир-санитарнай холбонук үлэһиттэргэ нэһилиһиннэ доруобуйатын харыстатыһыга, ыраас-чөбдүк олоһу пропагандалаһыга эбэх үлэни ытталлар. Өр сыл-ларга кыһамнылаахтык үлэһир М. И. Ермолов, С. М. Анашев, М. С. Фектистев, Т. П. Еремеев, Э. С. Байшева уо.д.а. дьон-сөргө ыттылаһынан ту-һааналлар. Инникитин эмп учреждениеларын үлэһир салгы тупсарын сөрүтэ тулар.

Культура учреждениеларын социалистическай ку-оталаһыларыгар Соловьевтаагы сельскай Культура дьэһтэ, интернат-оскуолатаагы сельскай кулууп, Ы-таанахтарга библиотека бастаан иһэллэр.

х х х

ОРОЙУОН БАРЫ муһуктарыгар, үлэ бары сала-ларыгар производство бастыһына уонна ик-тордара бөлөлөрүн сөһөй кылааттарынан коммуни-ст баарадай дьэһтин активнайдык тутуһаллар. Чөһө, таһаарыстар, ССКП XXIV съездин историческай уу-раахтарын олоххо киллэрингэ, тохсус пятилетка ү-дүс, туттаах сылын үрдүк кирбимнэрин ыһыга со-циалистическай куоталаһын өссө кинини, дь-һылаахтык тэиттиһинг!

Социалистическай куотала-һын кыһылаахтарыгар оро-йуоннаагы ситүгэр райкомт исполкомун председател Р. Р. Бурнашев 1973 сыл үтү уонна куоталаһыга бастаабыт Хайах-сыт биргездэтигэр Эрлик Эрстин аатынан колхоз ССКП райкомун, райсовет аһымонун уонна профсоюз райкомун сө-бөрүлөх сымдыар Ыһыах аһа-ларын туттаада.

СНИМОККА: старшай бри-гадир М. Е. Васильев саа-һаачылаах делегация аһаһы-лар.

П. СЕДАЛИЩЕВ фотота.

СЛЕТ КЫТТЫЛААХТАРЫН
ЭТИИЛЭРИТТЭН

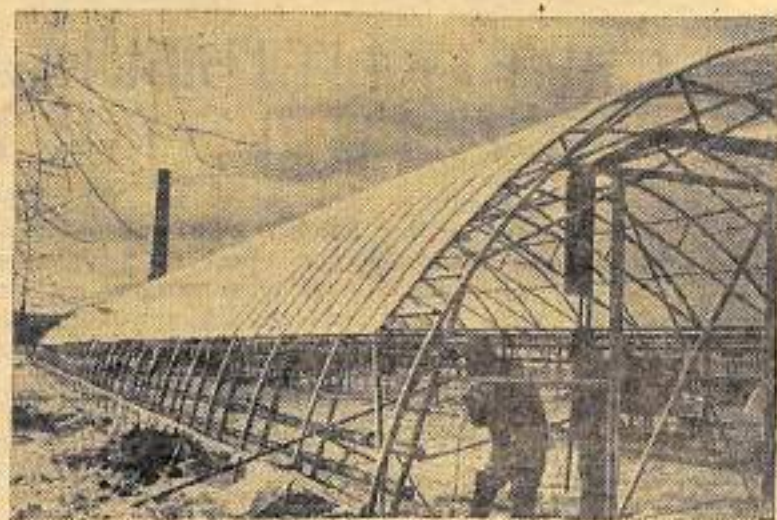
4

25 сая анагаагчид, 1949 сая тохуу-
нгу 25 хүнээр, социалистический дойдуу-
аан дойдуталын эхон ический тариалалын
—Экономический Хардарты номолсунуу Со-
гы (ЭХКС) үөрлийр тулунан ийнтэг риз (э-
чөөтөөмнэт). Виргэ үсэлэллин саяа — кы-
тылааан дойдуулар дуулуурарын түмүү үүн-
бип сүүрүнээбин, олон кинилэр Норуоттарин
ха-айлытабын сайыннарынмын түргэттин
социалистический экономической интеграциин
сайыннарын.

тнх сайлаллар, бородууксууяны да, опыты да, наука снтийинилэрин да атастаымы киээнтик кытыллар.

СНИМОККА: оворуот айың үүннэрэр «Мар-
фин» совхозка Германия Демократическай
Республикатыттан атылаһыллыбыт сага теп-
лицаны хомуйуу. Маныак теплица Союзка аан
багдан кэлэ. Кини 3200 квадратнай метр
пөһдөөх түөрт блоктан турар. Ону сабарга ос-
түөкүлэ аһуулар үүтүнү дьүһүннээх пластик
туттулар. Ол оворуот аһа биер таһ режимга
үүнэр усулуобуйатын кэлчыйар.

В. КУНОВ фотота. ССТА фотохрониката

Эдэр эрчимнээх
куоластар

Ааспыт субуотата, үүс-уран
самодетельноһы оройуон-
нааҕы көрүү-конкурс про-
грамматын быһымытынан, Сы-
лай уонна Одьулун эвди-
лиэктэринизэри Күлүкүрү
дизэлэрин айар коллэбтии-
тарын концердарыч көрүү
буолла.

СЫЛАЛНАР бий жыр-
даах, кичиг программалык
концердара «Зуру улуу пар-
тияра», «Билер аам туурун
ырлаа» хордары 50-тан тахса
өдөржөөн уюматтар уюмпа
кыргызтар хас да кроманы-
нан орчиминиэхтик голоруула-
рынан сабалына. Хору Ага-
фия Никитина салайда, бийчи-
ни Андрей Тоголев добушол-
даата.

Үгүс (барыга 38) нүмэр-
дэргэн ордук чарыхайдары-
нан Сылан орто оркууштан
үеранзачиллэрин тэлэрүүл-
рыгар «Иидийспай үлүкү»
үүс-уран самодестелестка
оройуон уонна республика
хас 18 тогуллаах лауреата

Глена Ионнова «Растет и
Волгограде береза», «Олу-Нэ
абэекки» солодара, Клара
Макарова уанна Егөр Нанго-
родов Суорун Омаллоон су-
руйуутугар «Күүх көппө
көрөбүтө» сиенканы өн-
нөөтүгүннэра кыһыраллар.

Көрөөччүлөр хайрагдалла-
рыг Татьяна Игнатевна Са-
ва Тарасов «Тилмгар», «Ас-
пыт сэрмг аспаг түөһүтэ»
хоһоону уус-ураи аадыты.
VI кылаас үөрэнөөччиге Лина
Макарова «Үчүтөй», Гаврил
Макаров «Снаскыга», Нико-
лай Макаров «Таптынарта бу-
руй суох», «Валехтаа, дык-
ти түтү» джон солотара, Ели-
завета Макарова хомуска та-
халыг матыһтары өө-
нөөһүна, үнүкүүбүттөр бө-
лөхтөрүн толорууларыгар
«Косигор» үнүкүү, «Саха
кыһа» ырыаны үөлөттөр ан-
самылаага төлө түтү ыадылар.

Культура дьинэтэ баяниһа
суолуттан сорох үлгүүлэр.

тарымдар бэлэмнэрэ сиппэтэ-
дэ өтө көстөр. Конференстар
олуг кыһытаан биллэрэллэр.

ОДЫЗУУННААВЫ селскай
Култура даянтин уус-уран
самолетдальноһын ыһыра
«Үөрөдү, ыһын баһылаат!»
уонна «Индигирский край —
золото» дьин сонун хорда-
вынан сабалланыа.

Тюрь үрдүк сыһаанын уонга кереоччүлэр итин би кырабылларын библиотека үтөнүтэ Парасковья Пермякова «Хап-хараан көр эрэ» солото, үөрөһөөччү Марина Бедлева «Илийскэй үткүүнү» ритмичнайдык, имитатив хамсаан толоруута ыһылыт.

Итими тэнгэ үчүгэй нү-
мэрдэринин рабочай Федор
Винокуров «Нүүрүгүшүнэ ба-
лахтэ», Михаил Ядвигин-
ский «Сибавки бия икки»
сөөлөрүн, «Бөлхөккэ ыгы-
рым» диэн уолаттар ансам-
блларын, пенсионер Софрон
Софронович Осипов уонка
үрөһээччи Катя Седанищева
хомуска дуэттарын, Розалия
Васильева толоруутутар Амма
Аччигайга «Ийэ сир» драма-
тыттан Оппуоба монологун
бэллэтэхтэ сеп.

Н. МАКАРОВ.

АНГЛИЯ

Ангина — хүйсний систгийн аалх
марьмга. Ангилан үүсүн
оролор, улахан да дьон 30—40
салстариатар дьери малдбаалар.
Дьон сородор ангинан улахан
марьмнан алхаттар. «Уруг ту-
гунан малдыбынхонь?» —
дээр мыйттаха, «Улахан ма-
рыннан сото тугунан да мал-
дыбатагын, арай ангилаач-
нын, — дээчтэлэр.

Ангина күэмэй элэ ыарыыта буолбатах, кини этэ-ханын баарыта ыалдьар. Абааһы киһини аттааха, кыра тым иэки оттугэр миндиэлииллэр төстөлөр. Хроническай ангиналаах киһи миндиэлииллэри маады малдьаниир, сыстыгыт төрдөх, абаастарыгар прищепэр, тас эттө испит уоһа кытаргыт дэуһүннөхтөр. Ити ыарыыны: орусчын ыалдьар кини миндиэлиэхтэ кыратым күөмөйү ыалдьар, аһыйар диэтчн. Хроническай ангиналаах киһи ыанна аһаабат, сөппөтө суох буолар, аартыгар минити-этэ-һи сүбүөхтөрө, сүрөгө ыалдьар.

Хронической ангины туухтан
veskuvuy? Ийнху сотору-сотору
күүскэ ангинынан малдвар буо-
лжыма. Скарлатина, дифтерия
курдук марымалар кэниилэрт-
тэр организм марымта утангала-
вар күчлэ нэмтэлэни, муруй,
айах, күөмэй салгычлара мал-
ны араас микробтардаахтар.
Олор ортолоругар ангиныны кө-
бүтүөччү стрептококктер, стра-
филококктер баар буолаллар.

Хропическай ангина көпчүгүчө, ырыбых силли да кыйын мыйыннарбат гына күөмөйтө малдьор, кыраалдына үрүүн, төбөтө малдына, сыткарын ан-пынаары моондун бычтархайа улаатар.

Антина араас коруулгав. Чувствата миндалааны көннөрүк катмарлар, мыйыстары кыратык мөйлөйдөр уолна 2-3 хөвүгүнаа аакар. Оттон прыгатылбит көмүгөр киби уелкай туруга мөлтүүр, кырадыча үрдүүр, текки көдпалэ устата мадыман сөн. Ардыгар күүүкэ маллумабыт көмүгөр күөмөйтэ абадас баастар бээр буолаллар. Сорох дьон бэйэлэрэ билатхэршэн этэтэ саталччылан, өбөтөрэмт иэ сылдьбан ситэ атоммэнкэ уурайыа хуолаллар. Ити өлөх сыма. Ыалдыбыт киби араач амыр режмини, эми түтү-хуоттаах. Хас бирдии киби антина сыетымгынаах б ола-ын ойдуурэ, марыта ааһар дьэри режмини түтүһара паада.

Хронической ангины частоты набор буоллачына, ревматизм, бүүр, сүрэх ыарымылары-
тар тизэллэрэн сон.

Мягканын сэрэгтэр дэвсгэллэргэ клирээлтэр: күнээдн режимн түтүбүү, сөтөөхтүк утуйуу, эрт-хааны финишескэй үлэнэн, спордукаан эрчийнн, сөөгүнэн көрөн сөтөөхтүк тингынн. Ангилалтан молдымбат иниттер тинин ыраастык суунуу, айады сайдаанн, галдыр тинин эмтэтин малалар.

Күомэй миндалинынын курдун эт (аденоид) оюлорго мурун иһингэр үүнэр. Аденоидтаах оро айадын атан утуйар, үчүгүйдик аһаабат буолар. Куһаҕанын иһетэр, айадын атан сылдыачаты, чаастатык тумуулуур, түүн куһаҕанык, хаһынграан утуйар. Ого сирэйэ уһуур, хос тингетэр үүнээлэр, ардыгар муунун хаана кэллээ, түүн кыбыгытп - илэмат буолуон соп. Ошон оро аденоидтаага бидиннээһинэ, оморашинилатын кэбһиллээтэхэ

М. ПЛАТОНОВА,
ВОЗЖ.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

Сыллар уонна дьоннор

Саха государственнай университетин Биолого-географическай факультета ректорэ билир кырыаһаас георгабы. Саха АССР оскуолалары үтүрүлэх учуутала, ОРСР географическай обществотун дьыһтыуэ чыпына, географическай федератын старшый председатели А. И. Сидова билибин, педагогическай уопуна обществоний үлэс 40 сыла геологун билиитигэ.

А. И. Сидорова 1914 сэлгээх
дх Чураангч оройуонун Сы-
даг нэһилиэгээр саха дьада-
н баһынайыл кэргиннэр тө-
рөөбүтэ. Оччотогду олох ыар-
уусуарубуйалара Нэстэ кыр-
дыкка, үөрөхкэ тарыхымыт
булгуруннахтара. Ээс сүл-
дарааахка сэтгэ чылаастаа-
тыл аскуланыт бүтэрээт, тө-
рөөбүт нэһилиэгэр уугутал
забытэ. Ох сүлүдүсэ мин-
сөөлүрү эрэ буолбакка, ула-
хан аыону эмнэ сурбуйа-
адыраа үөрөтүрө, шийдэснөй
дуулууча байытаака, МБСНН
сөөлүмүн чынаппэ этэ.

1934 сэмэлэхха номсомор
райкома А. И. Савицкани
В. И. Ленин айттанан Москвит
таагы государственной када
логическес-й институтун
ыттар. Книи ояно ситийли

дээхтик үөрөнөр, институт общественинай олоһор активнай-дык кыттар, столица Фрунзенскайаага райсоветын депутаттан биирбэрлэнэр.

1938 онд сүүдээхээ А. Н. Сиделов МЭИИ-ийн географический факультетын бүтээгч үзүүлэгч Саха АССР Алдан уогуураар орто оскуола географийн үндэсний агаар, Мэвэнигийн комсомол округкомун чиглэлээр талдгаар.

Аза дейгү Улуу сериятив
сылларытар Уорак нарина-
тыгар инструкторынан. Нам
орто оскуоланы директоро-
нан, Намга район ОНО сөбө-
лөссөйүнэн үлөтөбөтө.

1944 жылдан башта Саха АССР
Уоредки министерствотота А. И.
Сивцеваны МГУ аспирантура-
тыгар министр.

Аспирантура хэлэлтгэн Амстапурт Иппокентьевта Саха голчлол-төөлөмтэй педогогическай институтун диригтоор солбууааччынан, геогрaфия кафедратын сoбoдaдeсэ-ийнэн уластобита. Баллгын бэ-йиин кафедратыгoр уoтaа-афикуулетитын энэ буюолбикта университет бoрoн коллективтар бүтүөнүүтүгээ улахан дaвaтoлoтeтeлчeн тулaрaн. Кичи бoлoтун бeрeн күүхүн, бичиг

гиз, сатахын көрүүт үөрөдүрүштүн дыйалатыгар, географ учуутадары үрөтөнгө уюннаштыгыг харыстайбыкка биз-бизгө уюнга биэрар

А. И. Шиндзю — бастың методист, күнэг билилгээх иредодовотель. Соха сипин физическэй географийагар уонна географияны үөрөтүн методикатыгар 20-тэн тахса нэуцый үлэлээх.

А. Н. Сидоров улахан преподавательской уонна общественной үлэһэ правительственный наараадоларынан бэлэттэммитэ.

В. КОПОЛЕВИЧОВА,
СГУ педагогикаба
кафедратын доцона.

БҮНГИ АА ТЫРЫСПЫТ почтовой индекс 678700, Чурагы с. Карл Маркс
ул 12 ТЕЛЕФОННАРЫТ редактор— 9-13-95 редакторы салбуулаччы, эппиат-
секретари—9-14-95, отделеар— 9-14-95, уонсый—9-15-05.

«Сага олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета депутатов трудящихся Якутской АССР

МУРАДЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ